



## **Svenska Fåravelsförbundets yttrande på EU-kommissionens uppmaning till medlemsstaterna att beskriva aktuella data för vargstammen och dess effekter**

### *Inledning*

Svenska Fåravelsförbundet är positiv till det nya grepp som Kommissionen signalerar, om en ny fas i arbetet med att ta itu med problem i spåren av vargens återkomst. När Kommissionen uppmanar lokalsamhällen, forskare och alla berörda parter att senast den 22 september 2023 lämna in aktuella data om vargstammen och vilka effekter den har, så vill vi från Svenska Fåravelsförbundet lämna följande inspel.

Vår grundinställning är att utvecklings- och förändringsarbete i rovdjursfrågan måste bygga på fakta och vetenskapliga underlag, men också att det är centralt att hänsynstagandet koncentreras till de grupper som i praktiken berörs mest av vargens förekomst. Hänsyn behöver tas till den del av befolkningen som verkar, bor och försörjer sig av animalieproduktion, där vi fårföretagare, särskilt påtagligt påverkas direkt och i stor omfattning av hur rovdjursförvaltningen fungerar. Därför är förfrågan som Kommissionen nu går ut med ett viktigt komplement till övriga fakta och underlag.

### *Fårnäringen i Sverige är hårt drabbad, minskad livsmedelsförsörjning en risk*

Svenska Fåravelsförbundet representerar den del av djurhållningen som berörs i särklass mest av vargen, detta eftersom djurslaget får är det som drabbas av störst andel angrepp av varg. Svensk fårnäring är en viktig del av såväl livsmedelsproduktionen som bidraget till öppna landskap och biologisk mångfald. Under rådande världsläge med klimatförändringar och krig i vår närhet är det viktigare än någonsin att producera så mycket livsmedel som vi kan på ett hållbart sätt. Vi behöver göra detta på alla marker där det är möjligt att producera livsmedel. I Sverige, liksom i många andra länder, finns det stora arealer där man inte kan odla grödor för humankonsumtion. Men dessa marker kan betas av idisslare och på det viset producera livsmedel av hög kvalitet. Vi har en moralisk skyldighet att producera så mycket livsmedel vi kan, överallt där vi kan. Den utveckling vi ser idag av vargstammen och nuvarande rovdjursförvaltning är ett direkt hinder för livsmedelsproduktionen. Den är också ett hinder för att bo och vara verksam på landsbygden och mot att bibehålla och öka den biologiska mångfalden, inte minst viktigt för alla som lever och bor i landet, och detta oavsett om man bor i landsbygd eller tätort. Enligt Statistiska Centralbyrån (SCB, [Tätorter i Sverige \(scb.se\)](https://www.scb.se)) bor 88% av svenska invånare


i tätort. Att bo i en tätort innebär sannolikt att man inte påtagligt i sin vardag, sitt boende, sina levnadsvanor och/eller sin verksamhetsutövning, berörs av om det finns varg eller inte, men man är ändå beroende av att det kan produceras livsmedel, levande landsbygd och biologisk mångfald.

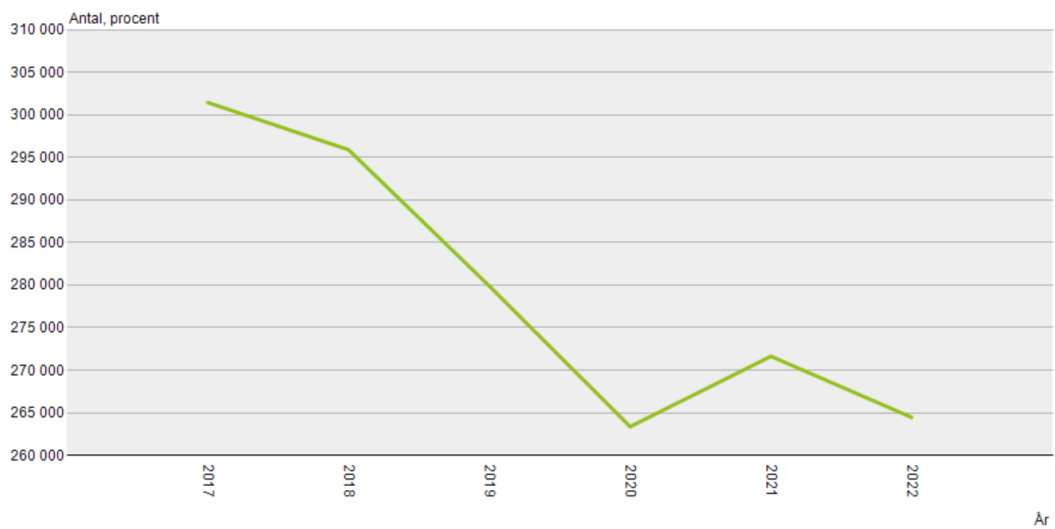
### *Vargsituationen i Sverige*

Frågan om nuvarande vargsituation är för svensk fårnäring mycket central och starkt oroväckande. Resultaten från inventeringsperioden 2022/23 visar att det finns cirka 510 vargar i Skandinavien. Ungefär 450 av dem finns i Sverige (<https://www.naturvardsverket.se/data-och-statistik/vilt/varg-population-skandinavien/>). Den under flera år ökande vargstammen skapar en frustration hos svenska fårhållare och på många håll upplevs situationen fullständigt ohållbar. Detta är anledningen till att SF som organisation väljer att besvara och bemöta uppropet från EU Kommissionen.

Svensk fårnäring har under en tid haft såväl goda ekonomiska förutsättningar som goda naturgivna förutsättningar att producera lammkött och andra värdefulla produkter som får- och lammproduktionen erbjuder. Trots detta minskar produktionen i Sverige och vi får signaler om att en avgörande anledning till detta är en oro och osäkerhet för nuvarande och framtida rovdjursituation. I en undersökning som SF gjort bland sina medlemmar under 2020, ställdes frågan om hur rovdjuren påverkar verksamheten. Enkäten skickades ut till 1 962 medlemmar och resulterade i 48 % svarsfrekvens. Medlemmarna angav rovdjur som det andra största hotet mot framtida fårhållning. Största hotet angavs vara ålder och hälsa. Som tredje största hotbild angavs marknadsstruktur och lönsamhet.

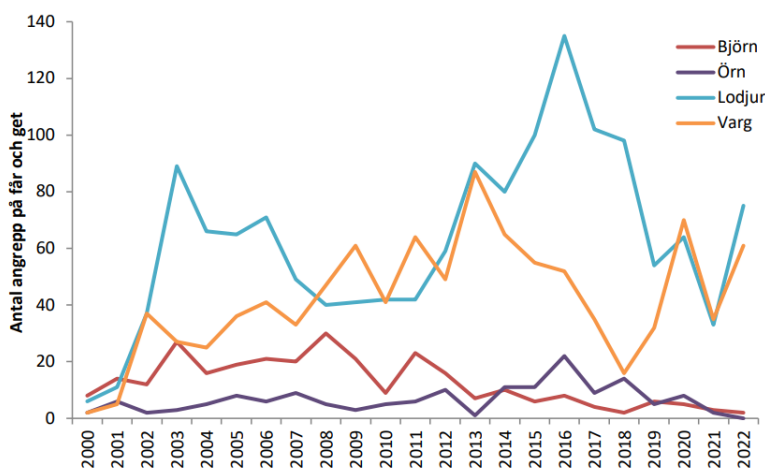
Statistik från Jordbruksverket för år 2022, ([Antal djur och jordbruksföretag med djur efter Län, Kategori, Variabel, Tabelluppgift och År. PxWeb \(sjv.se\)](#)) visar en minskning från drygt 300 000 vuxna djur (tackor och baggar) 2017 till dagens fårpopulation på knappt 270 000 vuxna djur (Jordbruksverket djurräkning 2022). Flera olika länsstyrelser har gjort undersökningar hur fårnäringen utvecklas under en period med vargetablering i området, och uppgifterna visar på minskningar på 9-13 % (uppgifter baserat på undersökningar av länsstyrelserna i Örebro, Värmland och Gävleborg).

Antal djur och jordbruksföretag med djur efter År. 00 Riket, Baggar och tackor, Antal djur, Värde. 



Figur 1. Antal tackor och baggar i Sverige 2017-2022. Källa: Jordbruksverkets statistikdatabas. [Antal djur och jordbruksföretag med djur efter År. 00 Riket, Baggar och tackor, Antal djur, Värde.. PxWeb \(sjv.se\)](#)

Göteborgs Universitet sammanställde 2021 en rapport med titeln "Att leva nära stora rovdjur". Rapporten fokuserar på perspektiv på psykosociala och socioekonomiska konsekvenser. Rapporten visar att lantbruksföretagare och jägare upplever oro och ekonomisk otrygghet som i större utsträckning behöver adresseras inom förvaltningen. Exakt vilka åtgärder som skulle kunna reducera människors oro är dock svårt att med säkerhet säga någonting om, enligt rapporten. Rapporten anger vidare att fastän lantbrukare och jägare kan få ersättning för dokumenterade skador orsakade av stora rovdjur på tamdjur och hundar kan individer i dessa grupper känna sig oroade och stressade vid ett angrepp, men också över risken för ett angrepp (Eklund m.fl., 2020 [Att leva nära stora rovdjur \(naturvardsverket.se\)](#)). Andra konsekvenser handlar om att lantbrukare på olika sätt behöver göra anpassningar för att minska risken för angrepp eller att förekomsten av exempelvis varg upplevs utgöra ett hot mot det egna företagandet, landsbygdens framtid och en meningsfull vardag. Regeringens proposition 2012/13:191 påpekar också att "utvecklingen av de svenska rovdjursstammarna under senare tid gjort det svårare att hålla djur på bete" ([En hållbar rovdjurspolitik \(Proposition 2012/13:191\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#) s. 7).



Figur 2. Antal rovdjursangrepp på får och get 2000-2022. Källa: [viltskadestatistik-2022.pdf \(slu.se\)](https://www.slu.se/utbildning-och-forskning/utbildning/utbildningsprogram/utbildningsprogram-2022/viltskadestatistik-2022.pdf)

### Förebyggande åtgärder

Det finns flera förebyggande åtgärder mot vargangrepp som är möjliga, och fungerar i viss utsträckning. Med anledning av hur vi håller får och bedriver lammproduktion i Sverige, så arbetar vi med framför allt rovdjursavvisande stängsel.

I viss utsträckning arbetar svenska fårägare också med boskapsvaktande hundar. Detta är dock en åtgärd som är möjlig i väldigt få svenska besättningar. Anledningen till att boskapsvaktande hundar i de flesta fall inte är möjligt, är att all svensk fårhållning bygger på att hålla djuren innanför stängsel. Inga får i Sverige hålls lösgående med sk herdesystem. Med indelning av djur i olika grupper och betesfällor beroende på landskapets varierade utformning med många olika betesfällor även i små besättningar, blir systemet med boskapsvaktande hundar i de allra flesta fallen svårt att tillämpa. Detta beroende på att det skulle krävas ett mycket stort antal boskapsvaktande hundar i varje besättning. Utöver detta, så är det med den svenska allemansrätten i kombination med den lagstiftning vi har om strikt hundägaransvar (Lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter), också stora svårigheter att få ett system med boskapsvaktande hundar både lagligt och funktionellt.

Rovdjursavvisande stängsel är en åtgärd som fungerar i större utsträckning men som också har stora utmaningar. Här vill vi framföra några fakta som tyvärr med nu rådande förhållanden, visar på orimligheten i att förlita sig på förebyggande åtgärder i form av rovdjursavvisande stängsel:

- Enligt beräkningar på uppgifter från Jordbruksverket, Naturvårdsverket och SLU (november 2021), så har svenska fårägare över tid satt upp rovdjursavvisande stängsel för 61 miljoner kronor.
- Det totala antalet meter stängsel till svenska får (baserat på underlag från Jordbruksverket) är skattat till ca 15 000 kilometer.

- Att sätta upp rovdjursavvisande stängsel till alla får i Sverige, skulle kosta 1,6 miljarder kronor. Beräkningen bygger på en kostnad på 100 kr/meter, vilket är ett vägt medelvärde baserat på djurägaruppgifter. Mot bakgrund av de senaste årens extrema prisökningar på stängselmaterial i likhet med andra insatsvaror, får summan bedömas som lågt räknad. Kostnaden för att förse alla svenska fårhagar med rovdjursavvisande stängsel är hög. I dagsläget är det endast möjligt att få ersättning för en bråkdel av det totala behovet av stängsel.
- Enligt Viltskadecenters sammanställning Viltskadestatistik 2022 ([viltskadestatistik-2022.pdf \(slu.se\)](https://www.viltmyndigheten.se/om-viltmyndigheten/utredningar-och-utredningsrapporter/viltskadestatistik-2022)) lämnade länsstyrelserna under 2022 bidrag med totalt 13,9 miljoner kronor för åtgärder som syftar till att förebygga skador av stora rovdjur på tamdjur. Av dessa angavs 3 miljoner kronor ha beviljats för att röja under befintliga stängsel.
- Att röja gräs under ett elstängsel för att få god funktion kostar ca 10 kronor per meter och år. Att röja och underhålla rovdjursavvisande stängsel till alla får i Sverige skulle kosta 300 miljoner kronor årligen.
- Det kostar mellan 80-200 SEK per meter att sätta upp RAS. Ersättningen är 50 kronor per meter.
- Sverige har drygt 8 000 fårbesättningar med knappt 270 000 vuxna djur.

#### *Svenska Fåravelsförbundets önskemål*

Svenska Fåravelsförbundet menar att det är avgörande för den skandinaviska vargstammens förvaltning att det finns en bred acceptans för förvaltningen hos den del av befolkningen som lever och verkar nära rovdjuren, och därmed påverkas av rovdjurens närvaro. Vi vill också poängtera att det är viktigt att inte glömma att det som helhet är det samlade rovdjurstrycket som påverkar fårhållaren.

Vi är positiva till signalen från EU-kommissionen att man nu tar tag i problemen i spåren av vargens återkomst, men det samlade rovdjurstrycket måste alltid beaktas. Vi vill avslutningsvis framföra några åtgärder som är avgörande för framtida rovdjursförvaltning med fokus på djurslaget varg:

- Vi behöver en tydlig rovdjursförvaltning med målsättningar som är konkreta och möjliggör samexistens mellan stora rovdjur och animalieproduktion
- Vi behöver en så liten vargstam som är möjligt med hänsyn tagen till vargens fortsatta existens.
- Vi behöver få ökade möjligheter till förvaltning av vargstammen. Det förutsätter en flytt av vargen från bilaga 4 till bilaga 5 i EUs art- och habitatdirektiv.
- Vi behöver en enkel och snabb hantering av skydds jakt där man också får utrymme att åtgärda problemindivider. Idag finns hinder som innebär att en individ tillåts göra upprepade angrepp och stor skada innan skydds jakt kan beviljas. Det måste tillåtas rimliga hjälpmedel för att åstadkomma en effektiv skydds jakt.

- Rovdjursförvaltningen måste ha som övergripande mål att det ska vara möjligt att bedriva animalieproduktion och/eller hålla tamdjur i alla delar av landet och det ska finnas möjlighet att bedriva verksamhet i yrkesmässig omfattning.
- Vi måste få ersättning för hela kostnaden för att vidta förebyggande åtgärder, högre ersättning för RAS, och full ersättning då ett angrepp skett.

## **Styrelsen för Svenska Fåravelsförbundet**

### **Gudrun Haglund Eriksson, ordförande**

Bengtstorp

694 98 Närkesberg

[gudrun@bengtstorp.se](mailto:gudrun@bengtstorp.se)

+46-76-848 64 65